№ 32 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13 — 1901 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13 № 32

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քայքայող ազդեցութիւն. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Ջիվանշիրի գաւառից. Նամակ Գէօրգիեվսկից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մատաղ սերունդների ֆիզիկական զարգացումը։

ՔԱՅՔԱՅՈՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ

Յանցանք գործողների մէջ մեծ թիւ են կազմում այն անհատները, որոնք անձնատուր են արբեցութեան կամ որոնք ծնվել են արբեցող ծնողներից։

Այդ եզրակացութեան եկաւ միջազգային մի ժողով, որ տեղի ունեցաւ Բելգիայի մայրաքաղաք Բրիւսէլում անցեալ 1900 թւին։

Այդպիսի յանցաւորները, երբ սթափվում են, իրանք էլ սարսափում են իրանց գործած յանցանքներից, բայց արդէն ուշ է, տխուր եղելութիւնը արդէն տեղի է ունեցել։ Ոգելից ըմպելիքները ոչնչացնում են այն զսպանակը, որ սանձում է մարդկանց չար հակումները և այնպիսի թերութիւնները, որոնք սովորական հանգամանքներում մնալով ընկճված վիճակի մէջ, բոլորովին անվնաս են իրանց շրջապատողների համար։ Ալկօհօլը մղում է մարդուն դէպի մի շարք արարքներ, որոնց մեծ մասի համար նա ստիպված է յետոյ զղջալ և շատ անգամ պատժի ենթարկվել։

Դժբաղդաբար, ալկօհօլի անչափաւոր գործածութիւնը չէ պակասում, այլ օրից օր աւելի ու աւելի տարածվում է։ «Մամուլի» բաժնից մեր ընթերցողները կը տեղեկանան, որ նոյն իսկ պատանիները, կրթւող սերնդի ներկայացուցիչները, որոնցից պէտք է կազմվեն ապագայ հասարակութիւնը և ինտելիգենցիան, անձնատուր են եղել ալկօհօլի գործածութեան այն աստիճան, որ արդէն այդ հանգամանքի վրա լուրջ ուշադրութիւն են սկսել դարձնել բժշկական-առողջապահական շրջանները։

Կովկասում նոյն երևոյթը նկատված է և մեր մատաղահաս երիտասարդները չեն քաշվում ալկօհօլի գործածութիւնից, այլ երբեմն կարծես նոյն իսկ պարծենում են, որ նրանք քէֆ անել գիտեն։

Մենք առիթ ենք ունեցել խօսելու ալկօհօլի վնասակար ազդեցութեան մասին։ Բազմաթիւ գիտնական հետազօտութիւններ ապացուցանում են, որ նա քայքայիչ ներգործութիւն ունի մարդու կազմուածքի և հոգեկան կարողութիւնների վրա։ Մեր հասարակութեան բոլոր խաւերը պէտք է միասին զինվեն այդ տարածվող ախտի դէմ կռւելու համար։ Պէտք է կազմվի խիստ հասարակական կարծիք, որպէս զի կարելի լինի աջող մաքառել նրա դէմ։ Այդ տեղ ոչինչ չէ կարելի անել ցրված ոյժերով և առանձին խրատներով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Զանազան միջոցներ են որոնում ժողովրդի մէջ տարածված արբեցութեան դէմ. բայց բանից դուրս է գալիս, որ այդ ախտը շատ տարածված է եւ ուսանող երիտասարդութեան մէջ։ Մատաղ սերունդը, իր հայրենիքի այդ յոյսը, թունաւորում է իրան ալկօհօլով.—ահա մի տխուր փաստ, որ սակաւ սարսափելի չէ, քան հասարակ ժողովրդի արբեցութիւնը։ Եւ սակայն մինչեւ այժմ հակաալկօհօլական միջոցները միայն հասարակ ժողովուրդն ունէին ի նկատի։ Նոր միայն ռուսաց առողջապահական մի ընկերութիւն ուշադրութիւն է դարձրել այդ հանգամանքի վրա։ «С. Петер. Вѣд.» լրագիրը, ընդգծելով այն հանգամանքը, որ ուսանող երիտասարդութեան արբեցողութիւնը մի սարսափելի հասարակական դժբախտութիւն է, զբաղվում է այն հարցով, թէ ո՞վ պիտի փրկէ միջնակարգ եւ բարձրագոյն դպրոցների աշակերտներին սպառնացող դժբախտութիւնից։ Դպրոցը։ Բայց նա մենակ, առանց ընտանիքի աջակցութեան, շատ բան չէ կարող անել։

Արդեօք մեր հասարակութեան նոյն իսկ կուլտուրական խաւերը հասկացել են թէ ալկօհօլը մի թոյն է, որ քայքայում է առողջութիւնը եւ բարեկեցութիւնը, որ յաճախ կատարեալ կործանում է առաջ բերում, ժառանգականութեան օրէնքով անցնում է ապագայ սերունդներին։ Այժմեան ժամանակ, երբ ամբողջ Ռուսաստանում մտցնվում է արքունական օղեվաճառութիւն, երբ ամեն տեղ հակաալկօհօլական հոգաբարձութիւններ են հիմնվում, օրվայ հրատապ հարց է դարձել ժողովրդի արբեցողութեան դէմ կռւելը. բայց, որքան էլ սա տարօրինակ լինի, շատերը նրանցից, որոնք ցաւում են ժողովրդի արբեցողութեան համար, չեն նկատում, որ իրանք էլ շատ անմեղներ չեն ոգելից ըմպելիքները ի չարը գործ դնելու կողմից։ Մենք կարծես թէ չը գիտենք, կարծես թէ չենք հասկանում ալկօհօլամոլութեան այն բոլոր սարսափելի հետեւանքները, որոնց մասին մենք չափազանց տաք խօսում ենք, երբ հարցը վերաբերում է ժողովրդի արբեցողութեան։ Մենք կարծես ոյժ չունենք կտրվելու վաղուց արմատացած սովորութիւններից, որոնք պահանջում են, որ մեր կեանքի իւրաքանչիւր ուրախառիթ հանգամանքում անպատճառ երեւան գայ գինին։ Հոգեկան ուրախութիւն արտայայտելու համար մենք, չը գիտեմ ինչու, անպատճառ պիտի թունաւորենք մեզ ալկօհօլի թոյնով։ Ընտանիքում մի որ եւ է ուրախալի դէպք է պատահում, թէ կամենում ենք մենք մեր յարգանքը ցոյց տալ հասարակական գործչին կամ թէ գիտնական մի ժողովի ենք հաւաքվում միասին մի գիտնական հարց լուծելու համար, այսպիսի դէպքերում մենք անպատճառ պիտի մտցնենք մեր օրգանիզմի մէջ ալկօհօլի թոյնը, որ քայքայում է մեր ներվային սիստեմը եւ զանազան տկարութիւններ է առաջ բերում մեր օրգանիզմի մէջ։ Այնքան ենք մենք սովորել այդ բանին, որ նոյն իսկ երիտասարդութեան ներկայութիւնն էլ չէ պահում մեզ, բոլորովին չենք մտածում թէ վատ օրինակը ինչպէս կարող է ազդել ջահէլ, դեռ չամրացած կամքի վրա։

Այո, պէտք է որ հասարակութեան կուլտուրական խաւերն էլ իրանց նոյնքան դժբաղդ զոհեր համարեն, նոյնպիսի այլասեռման ենթարկված, ինչպէս հասարակ ժողովուրդը։ Զանազանութիւնը կուլտուրական եւ ոչ կուլտուրական խաւերի մէջ այն է միայն, որ վերջինները «ոչ գիտեն զինչ գործեն», ուստի եւ արժանի են ներման եւ ցաւակցութեան, մինչդեռ առաջինները գիտեն ամեն ինչ, անգիր են արել շատ բարձր իմաստութիւններ, բայց սովորութեան անմիտ զոհեր են դառնում։ Ինչ էլ լինի, ուսանող երիտասարդութեան արբեցողութիւնը մի չափազանց ցաւալի, չափազանց յուսահատեցնող իրականութիւն է...

ՆԱՄԱԿ ՋԻՎԱՆՇԻՐԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Սարով գիւղ, փետրվարի 7-ին

Սարով գիւղից 10 վերստ հեռաւորութեան վրա, Ջիվանշիրի գաւառի կառավարիչ Րէուտի ջանքերով, սպանվեց ամբողջ գաւառին յայտնի փախստական Սարը-Մահարրամ-բէկը։ Վերջինս ծերութեան հասակումն էր, մօտ 70 տարեկան։ Ինչպէս պատմում են, ահա թէ ինչու համար է նա փախստական դառնում։

Իշխան Ուցմիեվի ոչխարարածից մի ոչխար է պահանջում, բայց վերջինս մերժում է։ Մահարրամ-բէկը այդ մերժման վիրաւորանքը չէ կարողանում տանել եւ դաշոյնի մի հարուածով սպանում է ոչխարարածին։ Դատարանը նրան դատապարտում է տաժանակիր աշխատանքների։ Մահարրամ-բէկը մտածում է ինչպէս որ լինի փախչել բանտից եւ նրան աջողվում է այդ անել. գտնում է երեք ընկեր,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԱՂ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Եթէ ռուս հասարակութեան հոգացողութեան առարկայ է դարձել երիտասարդութեան առողջութիւնը, որքան ուրեմն աւելի պէտք է մտածենք մենք մեր մատաղ սերունդի առողջութեան մասին։

Համեմատեցէք ռուս երիտասարդութեան ֆիզիքական զարգացումը հայ երիտասարդութեան ֆիզիկայի հետ եւ ձեր առաջ կը ներկայանայ այլասերման մի պատկեր։ Առաջինների նօրմալ—առողջ յաղթանդամ կազմուածքի կատարեալ հակապատկերն է ներկայացնում հայ երիտասարդութիւնը։ Գունատ, նիհար, կարճահասակ, վերին աստիճանի ջղային, ենթարկված զանազան հիւանդութիւնների, ահա ձեզ հայ երիտասարդութեան տիպարը։

«Առողջ մարմնի մէջ առողջ ոգի», սա մի հին ասացուածք է։ Եւ իրաւ, հայ երիտասարդութեան թոյլ ֆիզիկայի հետ կապված է եւ նրա թոյլ հոգին. երկչոտ, փոքրահոգի, պեսիմիստ... Ամեն մարդ գիտէ թէ որքան մեծ կապ կայ ֆիզիքական առողջութեան եւ հոգեկան տրամադրութեան մէջ, որպիսի մռայլ գոյներով է երեւում կեանքը մարդու աչքում, երբ նա հիւանդ է եւ որքան ուրախ, պայծառ եւ լայն է թւում աշխարհը, երբ ֆիզիքապէս առողջ է։

Իւրաքանչիւր հասարակութեան կանօնաւոր սօցիալական զարգացման համար անհրաժեշտ է նրա անդամների ֆիզիկական եւ հոգեկան առողջութիւնը, իսկ մեր հասարակութեան առաջ դրված է նրա անդամների այլասերման հարցը։ Կարծեմ ընթերցողը չափազանցութիւն չի համարի, եթէ մեր նոր սերունդի ֆիզիկական դրութեանը այլասերման անունը տանք, եւ համաձայնվելով մեզ հետ կօգնէ մեզ պարզել եւ ծանօթանալ այն հանգամանքների հետ, որոնք նպաստում են այդ մեծ չարիքի զարգացմանը։

Այն բազմաթիւ հանգամանքների շարքում, որոնք ստեղծել են ներկայ ֆիզիկական անկումը, մեր ուշադրութիւնն են գրաւում, բացի ցեղական, բնական հանգամանքներից, նաեւ մեր պատմական եւ ընտանեկան պայմանները։

Հայերը, կազմելով մի փոքրիկ ազգութիւն, դարերի ընթացքում ապրելով մահմեդական լծի տակ, կորցրել են իրանց լաւագոյն ոյժերը։ Ամենից առողջ, գեղեցիկ հայուհիները, խլվելով իրանց հասարակութիւնից, մահմեդական հարեմների զոհ են դարձել, իսկ ամենաառողջ, ուժեղ եւ քաջ տղամարդիկ, չը հպատակվելով տիրապետող կարգերին, պաշտպանելով իրանց խախտված իրաւունքները, ընկել են անհաւասար կռւում։ Իրերի այդպիսի դրութիւնը դարերի ընթացքում քրօնիկական կերպարանք ստանալով, ստեղծել է մի տեսակ արուեստական ընտրութիւն այդ բառի բացասական մտքով, եւ բնական օրէնքի հակառակ, գոյութեան կռւում յաղթող է հանդիսացել ֆիզիկապէս եւ հոգեպէս աւելի թոյլ տարրը։

Այդ հեռու անցեալի պայմաններում նուաղած ժողովրդի սերունդը այժմ տուժում է մեր ընտանիքների հակառողջական դրութիւնից։ Մեր մատաղ սերունդի առողջութիւնը վնասվում է մեր ընտանիքներում ֆիզիկական զարգացմանը նպաստող պայմանների բացակայութիւնից. եւ նախ քան այդ հարցում հասարակութեան աջակցութեան դիմելը, մեր ընտանիքները պէտք է սկսեն աւելի լուրջ վերաբերվել երեխաների ֆիզիկական կրթութեան գործին։

Մեզանից ամեն մէկը, որ տարրական հասկացողութիւն ունի ֆիզիօլօգիայի մասին, գիտէ թէ ինչ ահագին նշանակութիւն ունեն մատաղ օրգանիզմի համար խելացի առողջապահական պայմանները եւ որքան խնամք եւ ուշադրութիւն է հարկաւոր առողջ սերունդ մեծացնելու համար. բայց որքան մեզանչում են մեզանում առողջապահական ամենատարրական պայմանների դէմ։

Խեղճ հայ երեխաներ. տնկարաններում մատաղ ծառերը աւելի խելացի կերպով են խնամվում, քան թէ դուք ձեր ընտանիքներում։ Ձեզ բժշկում են, երբ դուք հիւանդանում էք, բայց ձեր ֆիզիկական զարգացումը մատնված է ճակատագրի կամքին։

Անցան այն երջանիկ ժամանակները, երբ կարելի էր ապրել այդպիսի պայմաններում. բայց այժմ, երբ կեանքը այնքան բարդվել է, երբ ժամանակակից սերունդը մանկութիւնից ծանրաբեռնվում է մտաւոր ծանր աշխատանքով, երբ նա լարված ոյժերով տասը—տասնըհինգ եւ աւելի տարիների ընթացքում պատրաստում է իրան ապագայ կեանքի համար, այդ հանգամանքներում անհրաժեշտ են ֆիզիկական զարգացմանը նպաստող առողջապահական պայմաններ, անհրաժեշտ է խելացի ֆիզիկական կրթութիւն։

Մենք այստեղ կանգ չենք առնի մեր ընտանիքների աննպաստ բազմաթիւ հանգամանքների վրա, այլ միայն մատնացոյց կանենք նրանցից մի քանիսը, որոնք այնքան վնասում, նուազեցնում են մատաղ օրգանիզմը։

Ամենից առաջ պէտք է ընդգծել մեր երեխաների անբաւարար սնունդը։ Երեխաների սնունդը մեզանում առանձին հոգացողութեան առարկայ չէ կազմում. ծնողները չեն մտածում բարձրացնել երեխայի ոյժերը դիւրամարս սընունդով, այլ կերակրում են նրան ինչպէս պատահեց, միայն թէ յագեցնեն երեխայի քաղցը։ Ակներեւ է, որ այդպիսի անբաւարար սնունդը ցաւալի հետքեր է թողնում մատաղ սերունդի առողջութեան վրա։

Ամենօրեայ զբօսանքների, դրսի մաքուր օդի անհրաժեշտութեան, մարմնամարզութեան, բացօդեայ խաղերի մասին ոչ մի գաղափար չունեն մեզանում եւ յաճախ ամբողջ ձմեռվայ ընթացքում երեխան փակված է մնում սենեակներում։ Այդ վերին աստիճանի լուրջ հանգամանքը արժանի է առանձին ուշադրութեան։

Դպրոցական հասակից սկսվում է երեխայի դժոխային կեանքը. նա զուրկ է որ եւ է զուարճութիւններից, որովհետեւ ծնողները վնասակար են համարում այդ նրա ուսման համար. հանգստանալու պահանջը երեխայի մէջ ընդունվում է իբրեւ ծուլութեան նշան, եւ շարունակ յորդորելով նրան, որ լաւ սովորէ, լաւ թւանշաններ ստանայ, որ յետ չը մնայ իրանց հարեւանի, բարեկամի, ծանօթի երեխաներից, ծնողները ի նկատի չեն առնում երեխայի մտաւոր եւ ֆիզիկական ոյժերը։ Իսկ երեխան. հայ երեխան բնութիւնից վերին աստիճանի դիւրազգաց, ինքնասէր, լարում է իր բոլոր ոյժերը ծնողների յոյսերը արդարացնելու համար. ֆիզիքական վարժութիւններից, դրսի մաքուր օդից—թթուածնի անհրաժեշտ քանակութիւնից զուրկ, նա յոգնում, սպառում է ոյժերը...

Այդպիսի պայմաններում մեծացած սերունդը կեանք է մտնում վաղաժամ թառամած եւ քայքայված առողջութիւնով։

Եթէ կրթութեան այդ ձեւը ներելի էր հին սերունդի ծնողներին, նոյնը չէ կարելի ներել մեր կրթված ծնողներին, մանաւորապէս մայրերին, որոնց պատասխանատուութեան վրա է գլխաւորապէս երեխաների կրթութեան գործը։ Մեր նոր սերունդի կրթված մայրերի վրա մեծ պարտականութիւն կայ քանդել այդ աւանդական կրթութեան հին ձեւը եւ նրա աւերակների վրա նոր կեանք ստեղծել առողջապահութեան օրէնքներին համապատասխան։

Սօֆիա Դանիէլբէգեան

Դորոգոբուժ.

բանտի առաստաղը քանդելով փախչում են։ Նրանցից երկուսին կրկին բռնում են, երրորդի ոտը կոտրվում է պարսպից իջնելու ժամանակ, իսկ Սարը-Մահարրամ-բէկն անվնաս հասնում է իր տունը։ Այնուհետեւ 18 տարի շարունակ աւազակութիւն է անում, սարսափ տարածելով ամբողջ գաւառում։

Ցունվարի 26-ին, առաւօտեան 9 ժամին, Ջիվանշիրի գաւառի կառավարիչ Րէուտ շրջապատում է փախստականի տունը։ Փախստականը, այդ րոպէին վերադարձած իր գիշերվայ արշաւանքից, հանգստանում էր իր փեսայ եւ մի եւ նոյն ժամանակ եղբօրորդի Ահմադ-խանի տանը։ Պահապան է դնում դռանը եւ ինքը հանում է ոտնամաններրը ու սկսում է իր աղջկայ ու փեսայի հետ թէյ խմել։ Ցանկարծ պահապանը տեսնում է, որ ձիաւորներ են գալիս։ Նա յայտնում է Մահարրամ-բէկին՝ «Աղա, ահա ձիաւորները վրա թափվեցան, շուտ քեզ ազատիր»։ Աղջիկը խնդրում է դուրս չը գալ, բայց նա չէ լսում, առանց գուլպայի, չտապով հագնում է կօշիկները, հրացանը ձեռքին տանից դուրս է վազում, բայց չէ կարողանում հեռու փախչել։ Նա կարողանում է միայն իրան հասցնել մի կերպ գոմի դուռը ու այնտեղ ամրանալ։ Հրացանաձգութիւնը սկսվում է երկու կողմից։ Ոստիկան Ալէքսան Արզումանեանը, որ մի քաջասիրտ հայ զինուոր է Շուշու գաւառի Խնաբադ գիւղից, մօտենում է աւազակին տասը սաժէն հեռաւորութեան վրա եւ հրացանի հէնց առաջին հարուածով գնդակը նստեցնում է Սարը-Մահարրամբէկի գլխի մէջ։

Ա. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԳԷՕՐԳԻԵՎՍԿԻՑ

Փետրվարի 5-ին

Գէօրգիեվսկի փոքրաթիւ հայ հասարակութեան մէջ ահա երկու թէ երեք տարի է արծարծվում էր տեղական փոքրիկ, փայտաշէն, խարխուլ հայոց ս. Գէորգ եկեղեցու հիմնովին վերանորոգելու հարցը։ Ճիշդ է, եկեղեցին ունի 20 հազարի չափ կանխիկ դրամագլուխ, բայց ի նկատի ունենալով, որ նա չունի ուրիշ աղբիւրներ, որոնցով կարելի լինէր հոգալ գոնէ եկեղեցու առօրեայ ծախքերը, եւ որ միմիայն դրամագլխի տոկոսիքն է միակ միջոցը, որով ապահովում են ծխական քահանային, տիրացուին, ծառային, ինչպէս նաեւ եկեղեցու անհրաժեշտ ծախքերը, պարզ է՝ որ նրա վերանորոգութեան համար դրամագլխի մէջ բերելը բոլորովին վտանգաւոր կը լինէր եկեղեցու համար։ Եւ այդպէս, խարխուլ եկեղեցու վերանորոգութեան համակրելի հարցը, ամեն անգամ, դեռ չը ծլած, թառամում էր, երբ խօսքը հասնում էր միջոցներին։

Օրերումս, նորեկ Ներսէս քահանայ Վարդանեանի առաջարկութեամբ, կրկին արծարծվեց այդ հարցը․ հասարակութիւնը սիրով վերաբերվելով հանդերձ այդ համակրելի առաջարկութեան, դարձեալ չփոթվեց, երբ հարցը հասաւ այն կէտին, թէ ինչ միջոցներով պէտք է վերանորոգել։ Հարցի արծարծող Վարդանեան քահանան, ժողովրդի շփոթութիւնը ցրվեց ասելով, որ առանց եկեղեցին վտանգելու, կայ այդ նպատակը իրագործելու լաւ միջոց։ Ահա թէ ինչպէս։

Դեռ 1875 թւին Պեատիգորսկի հայերը, Աստրախանի կոնսիստորիայի միջոցով, իրանց եկեղեցին վերանորոգելու համար, Գէօրգիեվսկի ս. Գէորգ եկեղեցուց, մի ինչ որ «պ ա ր տ ա ն դ ա գ ր ո վ» (?) պարտք են վերցրել հինգ հազար րուբլի, առանց շահի, եկեղեցին կառուցելուց տասն եւ երկու տարվայ ընթացքում հետզհետէ վճարելու պայմանով։ Թուաբանական մի փոքրիկ հաշիւ եւ կիմացվի, որ այդ օրվանից արդէն անցել է 25 տարի, որի ընթացքում արդէն հարստացել եւ ապահով դիրք է բռնել Պեատիգորսկի եկեղեցին, որի տարեկան եկամուտն է 4—5 հազար րուբլի, բայց մինչեւ այսօր դեռ չէ վճարել իր պարտքը, ինքն իրան մոռացութեան տալով...

Ժողովուրդը զարմացած, ինչպէս ասում են, «մատը կրծելով», դեռ նոր սթափվեց, որ փոխ տուեց, բայց չը ստացաւ․ եւ միահամուռ՝ համախօսականով դիմեց Աստրախանի կոնսիստորիային, որ միջնորդէ՝ Պեատիգորսկի եկեղեցուց այդ պարտքը ստանալու եւ նրանով մեր խարխուլ եկեղեցին վերանորոգելու համար։

Սպասենք հետեւանքին։

Մ. Դ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուլաւէր, փետրվարի 2-ին

«Մշակի» այս տարվայ № 22-ում Շուլաւէրից գրված թղթակցութեան մէջ իմ տանուտէրութեան միջոցին պահած հաշուապահութեան մասին թղթակիցը այն եզրակացութեանն է եկել, թէ «ժողովուրդը պիտի հաւատացած լինի տանուտէրի անշահախնդրութեան եւ մաքրութեան վրա, որովհետեւ այդ նոյն ժողովուրդը տանուտէրի հաշիւների մէջ վերստուգողի դեր կատարել անկարող է, բայց միայն Ալլահը կարող է քննել այդ հաշիւները»։ Խոյստաւակ սկզբունք։

Բայց գիտէ՞ թղթակիցը, որ հաշիւները մեզ մօտ պահվում են Թիֆլիսի ներկայ նահանգապետից մեզ տրված հրահանգի համաձայն։ Ցրչելով այդ հրահանգը, ես կամենում էի մի անգամ եւս յայտնած լինել հասարակութեանը, թէ չը նայած որ մենք, տանուտէրներս, պատասխանատուներ ենք հասարակութեան ու կառավարութեան առաջ այդ հրահանգի հիման վրա, թէ այդ իսկ հրահանգների համաձայն պահված հաշիւները այնքան պարզ եւ կանոնաւոր են, որ նոյն իսկ հազիւ այբուբէն ճանաչողին իսկ յայտնի կը լինեն մինչեւ իսկ կոպէկների տարբերութիւնները։

Իսկ ինչ վերաբերում է հասարակութեան ունեցած վստահութեանը դէպի ինձ, դրա կենդանի ապացոյցները այդ թղթակից պարոնին շատ լաւ յայտնի են, որին խորհուրդ կը տայի յիշել վերջին ընտրութիւնը։

Աչքի առաջ ունենալով, որ «Մշակը» հետաքրքրվում է եւ գաւառական կեանքով, ուստի եւ յուսով եմ, որ կը բարեհաճի տպագրել իմ անցեալ տարվայ հաշիւները համառօտ կերպով, իբրեւ ընդհանուր գիւղական բնաւորութիւն ունեցող մի գործ, որը եւ կը ծառայէ իբրեւ պատասխան մեր բարեմիտ թղթակցին։

Համաձայն անցեալ տարվայ հարկային № 50 թերթի, Շուլաւէրը գանձարանին պիտի վճարէր 10,577 ր. 73 կ. եւ համաձայն նոյն տարվայ յուլիսի 23-ի համախօսականի «մասրաբ» պիտի ժողովվէր 3,790 րուբլի, որի մէջ մի առ մի յիշված է թէ ում եւ որքան պէտք է վճարվէր ըստ պայմանագրերի (ուսուցիչներին 1,000 րուբլի, գրագրին 360 ր., հեռագրատան տանտիրոջը 250 ր. եւ այլն)։ Այս գումարի մէջ չեն մտնում բժշկի եւ տանուտէրի ռոճիկները եւ մի քանի ուրիշ մանր ծախքեր, որոնք լրացվում են գիւղական խակական եկամուտներից։ «Ամբարի» փող պիտի ժողովվէր 912 ր. որ, եւ ընդհանուր գումարն է 15,279 ր. եւ 73 կոպէկ։

Այս գումարը համախօսականով ընտրված հարկաբաժանները բաժանում են բոլոր ծխերի վրա, ստորագրում եւ յանձնում են տանուտէրին, որը մտցնում է իսկոյն ընդհանուր հարկային մատեանի մէջ, իսկ վաւերացրած պատճէնները եւ նոյն գումարի փողի խակական գոյներով անդորրագրեր, 1, 3, 5 եւ 10 րուբլանոց, յանձնում է հարկահաններին։ Իսկ թէ հարկահանները որքան են ծախած լինում այդ անդորրագրերից, այդ երեւում է նրանց մօտ մնացած անդորրագրերի կտրօններից, որոնք գրվում են իւրաքանչիւր վճարողի պարտքի դիմաց ընդհանուր մատեանում այնպէս, որ պարզ է լինում, թէ ով եւ որ օրը որքան է վճարել։

Ժողոված փողերից «մասրաբը» վճարում են տանուտէրին եւ նրանից ստանում են եւ մուտքի գրքից անդորրագրեր։ Իսկ հարկը, որքան որ ժողովվել է, գրվում է մուտք․ հարկահանը ստորագրելով եւ նոյն գումարի յայտագիր ստանալով, տանում է գանձարան, եւ ստանում այնտեղից անդորրագիր ու այդ գումարը գրվում է ծախք մուտքի դիմաց։

Հարցը այս աստիճան պարզ լինելուց յետոյ, որ երբ մուտքի եւ ելքի գլխաւոր գումարը կազմում է հարկը, ոչ թէ Ալլահը միայն կարող է քննել այդ հաշիւները, այլ Ալլահը ինքն էլ չէ կարող մի կոպէկ անգամ գողանալ։

Այժմ մեզ մնում է պարզել, թէ կարո՞ղ է արդեօք տանուտէրը օգտվել միւս ծախսերը անելիս, թէ ոչ։ Երբ տանուտէրը իր բոլոր անելիք ծախսերի համար, օրինակ, ուսուցիչներին 1000 րուբլի, բժշկին 1440 ր., աղբիւրների կապալառուին 120 ր. եւ այլն եւ այլն ստանում է համախօսական, ուրեմն ինչ կարող է անել տանուտէրը․ իսկ մանր ծախսերը, օրինակ, փայտ, թուղթ, թանաք եւ այլ պարագաների համար ծախսվում է մօտ 35 րուբլի եւ բացի այդ մի 100 րուբլի էլ բաժանվում է Զորհնէքի եւ Զատկի տօներին աղքատներին, այն էլ մի քանի պատւաւոր մարդկանց ներկայութեամբ։

Համաձայն օրէնքի եւ իշխանութեան գրաւոր հրամանի, գիւղացիներից սայլեր են վարձվում առաջիկայ գիւղը բ ե գ ա ռ ուղարկելու եւ վճարվում է նրանց վարձ հասարակական գումարից տարեկան մօտաւորապէս մի հարիւր րուբլի (որովհետեւ առաջ միշտ աղքատներից էին բեգառ գնում)։

Այժմ դառնանք մուտքին․ համաձայն 1900 թւի յուլիսի 23-ի համախօսականի՝ տանուտէրին իրաւունք է տրվել ժողովելու ժամանակաւոր բնակիչներից գիւղի օգտին 1000 ր. ուր պարզ գրված են լինում, թէ ումից որքան պէտք է ստանալ․ իսկ այդ գումարի դրութիւնը հեշտութեամբ կարելի է ստուգել ելեւմուտքի գրքից։ Զմեռվայ արօտները, հնձից թափված հասկերը (խոզերի համար), հասարակական կչիռը եւ սպանդանոցը տրվում են հրապարակական աճուրդով։ Գրքերից միշտ կարելի է ստուգել կապալառուական թերթերի, գիւղական դատարանի վճիռների պատճէնների եւ վկայականների (բացի աղքատներից) ստացված գումարները․ իսկ տանուտէրի ենթարկած տուգանքները ստուգելու համար, դժուար չէ կարդալով մուտքը, կանչել տուգանքի ենթարկվածներից մի քանիսին եւ հարցնել, թէ ով որքան է վճարել։

Մնում է միայն ուրեմն մեր թղթակցի համար դժուար այն, թէ ինչպէս ստուգել այն գումարները, երբ գիւղի արօտների պահապանները քշում բերում են հարեւան թուրքերի տաւարները մեր արօտներում արածացնելու, եւ տանուտէրը այդպիսի դէպքերում տեղացիների միջոցով եւ հազար ու մի մտմնաթով իբրեւ վարձ փող է ստանում, որը տարվայ մէջ հազիւ մօտ 50 րուբլու մուտք է լինում. հօ այդպիսի ամեն մի կոպէկի համար անդորրագիր է տրվում, պարոն թղթակից։

Մեր խօսքը վերջացնելուց առաջ աւելորդ չենք համարում ասել, որ անցեալ տարվայ դեկտեմբերի 3-ի № 17 համախօսականով ընտրվել են աչքի ընկնող եւ կրթված մարդկանցից 17 հաշուետեսներ, որոնք երկու օր մանրամասնօրէն քննելուց յետոյ մեր հաշիւները, կազմել են արձանագրութիւնը, որի վաւերացրած պատճէնը ուղարկվել է հարկային վերատեսչին իբրեւ գլխաւոր վերստուգողի։

Տանուտէր՝ Վ. Մեհրաբեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Վաղարշապատ, յունվարի 15-ին

Վաղարշապատցի տ. տ. Փիլիպոսեան, Սամուէլեան, Աթարբէկեան, Գասնեան, Զաքարեան, Աւետիքեան, Թարխանեան եւ տեղիս օր. դպրոցի հոգաբարձուհի տ. Ա. Դանիլօվա անցեալ դեկտեմբերի սկզբներին իմ հրաւիրմամբ ժողովվելով օրիորդաց դպրոցը եւ ի մօտոյ ծանօթանալով դպրոցի չքաւոր աշակերտուհիների նիւթական նեղ դրութեան հետ, նրանց անհրաժեշտ պէտքեր հոգալու նպատակով՝ որոշեցին հանգանակութիւն բանալ Վաղարշապատի հասարակութեան մէջ։ Բացի այդ որոշվեց շրջել տեղիս վաճառականների խանութները եւ չքաւոր աշակերտուհիների հագուստի համար կտորներ խնդրել։

Տ. Փիլիպոսեան իր հանգանակութեան թերթով ժողովեց—34 ր. 50 կ., տ. Սամուէլեան—24 ր. 85 կ., տ. Գասնեան—8 ր. 90 կ., տ. Զաքարեան—3 ր., տ. Դանիլօվայի եւ իմ շրջագայութեամբ հանգանակվեց 21 ր. 60 կ.—ընդամենը՝ 92 ր. 85 կոպ.։

Տ. Տ. Սամուէլեանի, Աթարբէկեանի եւ իմ շրջագայութեամբ տեղիս վաճառականների խանութներից աջողվեց ժողովել՝ յիշեալ երկու տիկինների նուիրածների հետ միասին 105 արշին հագուստեղէնի կտոր։

Մեծ. տիկինների ընդհանուր խորհուրդը որոշեց հանգանակված 92 ր. 85 կ. գումարից ծախսել 62 ր. 85 կ. հագուստեղէնի պակասը լրացնելու եւ նոյն չքաւոր աշակերտուհիների այլ պէտքերը հոգալու համար։ Իսկ մնացորդ 30 ր. գումարը յանձնվեց ինձ ի պահեստ ապագայում նոյն նպատակի համար գործադրելու որոշմամբ։ Սրանով հնարաւորութիւն ունեցան մեր դպրոցի ամենաչքաւոր աշակերտուհիներից 24 հոգի ստանալ վերնազգեստ, ստնաման, գուլպայ, սպիտակեղէն եւ դասական անհրաժեշտ պիտոյքներ։

Արձանագրելով մեծ. տիկինների մարդասիրական այդ վարմունքը, բարոյական պարտք եմ համարում հրապարակով յայտնել յիշեալ տիկիններին՝ թէ իմ խնամքին յանձնված դպրոցի այդ չքաւոր աշակերտուհիների եւ թէ իմ խորին շնորհակալութիւնը։ Նոյնպէս եւ Վաղարշապատի հասարակութեան, որ ամենայն պատրաստակամութեամբ արձագանք տուեց այս մարդասիրական կոչին։

Դպրոցի աւագ ուսուցչուհի՝

Մ. Թումանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջիկայ հինգշաբթի օր, փետրվարի 15-ին, երեկոյեան ժամի 8-ին, տեղի կունենայ երկրաշարժից վնասվածներին օգնող գլխաւոր մասնաժողովի նիստը, Թիֆլիսի նահանգապետ Ի. Սվեչինի նախագահութեամբ։

—

Մեզ հաղորդում են հետեւեալը․ «Փետրվարի 9-ի գիշերը Թիֆլիսի Նորաշէն եկեղեցում պսակվում էր մի զոյգ․ պսակադրութեան միջոցին եկեղեցի մտաւ մի ռուս օֆիսէր, եւ ձեռքին բռնած մի սրուակ լի կարբօլեան թթուտ սրսկեց հարսի ու փեսայի գլխին ու վրացերէն լեզուով յայտարարեց, որ իրան բռնեն եւ ոստիկանատուն տանեն, ասելով թէ աղջկայ հետ դատ ունի։ Չը նայած այս յայտարարութեան, կատաղած ամբոխը յարձակվեց օֆիսէրի վրա, սկսեց ծեծել խեղճին, մազերից քաշքշել, մինչեւ որ ոստիկանը վրա հասաւ եւ ազատեց համարեա կիսամեռ աղջկան»։

—

Մեզ հաղորդում են, որ կիրակի, փետրվարի 11-ին, Թիֆլիսի ժողովրդական ընթերցանութիւնների դահլիճում, ներկայացման հետ, տարվեց պ. Կարա-Մուրզայի համերգը։ Երկու սեռի խումբը բաղկացած էր 30 հոգուց։ Երգեցին ընդամենը մի քանի երգ։ Երեք հոգի—օր. Մուրադեան, պ. Տիգրանեան եւ պ. Պապեան երգեցին սօլօ։ Դուրեկան էր օր. Մուրադեանի ձայնը։»

—

Ակադեմիկոս Եանժուլ, ինչպէս արդէն հաղորդել էինք, ուղարկված է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան կողմից եւրոպական Ռուսաստանի զանազան համալսարանական քաղաքները՝ տեղն ու տեղը ուսումնասիրելու իրաւաբանական ֆակուլտէտներում մտցրած գործնական պարապմունքների կազմակերպութիւնը եւ կարիքները։ Դրա հետ միասին նորերումս ուղարկվեցին բոլոր համալսարանների պրօֆէսօրներին եւ դասախօսներին, որոնք վարում են գործնական պարապմունքներ, հարցերով լի թերթիկներ։ Հարցերը վերաբերում են գործնական պարապմունքների բարւոքմանը եւ պրօֆէսօրների անձնական կարծիքին այդ խնդրի վերաբերմամբ։

—

«Kuriera Porannego» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, թէ մօտ ժամանակներումս բռնված է մի «բժիշկ», որ ազատում էր երիտասարդներին զինուորագրութիւնից, ծակելով նրանց ականջի թմբկաթաղանթը։ Այդ պարոնը վաղուց պարապում էր այդ արհեստով, որից լաւ վարձատրութիւն էր ստանում։ Սակայն, բաղդի բերմամբ, նա իրան դիմողներից մի երիտասարդի ականջը ծակելիս, այնպիսի անզգուշութեամբ վարվեց, որ գործիքը մտաւ նրա գլխի խորքը եւ երիտասարդը մի քանի օրից յետոյ մեռաւ։

—

Պետերբուրգում հիմնվում է մի նոր հայրենասիրական ընկերութիւն, որի նպատակն է կրթել մանուկներին խիստ ռուսական ոգով։ Ինչպէս հաղորդում է «Рус. Вѣд.» լրագիրը, ընկերութեան հիմնադիրներն են՝ իշխան Գոլիցին, Ա. Ս. Սուվօրին, Ա. Ա. Սուվօրին, եւ Սիրոմեատնիկով (Սիգմա)։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնն արդէն մշակված է։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը վճռել է գնել մեծ քանակութեամբ դիւրըմբռնելի գիւղատնտեսական գրքեր եւ ուղարկել ձրիաբար գիւղական գրադարաններին։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը բացատրեց, որ դպրոցական հիմնարկութիւնների կանոնադրութեան 3,779-րորդ յօդուածի զօրութեամբ՝ ոչ-քրիստոնեայ դաւանութիւններին պատկանող անձերին չէ կարելի տալ տնային ուսուցչի եւ ուսուցչուհու վկայական այն իրաւունքներով, որ ունեն քրիստոնեաները։ Այդպիսի անձինք կարող են պարապել մանկավարժական գործունէութեամբ միայն իրանց հաւատակիցների տներում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, յունվարի 10-ին

Այս երկու տարի է, որ Թաւրիզի հայ հասարակութեան սաստիկ զբաղեցնում է քահանայական խնդիրը։

«Քահանաներ չը կան», «լաւ եւ զարգացած քահանաներ են հարկաւոր», լսվում են անվերջ գանգատներ եւ պահանջներ... բայց, սրտի ցաւով պէտք է խոստովանել, որ դրանք մինչեւ այժմ էլ լոկ գանգատներ եւ պահանջներ են մնացել...

450 տուն ունեցող Լիլաւա թաղը այժմ մշտական քահանայ չունի։ Անցած տարի, նոյեմբերի 18-ին, նոյն թաղի ծխականները ժողով ունեցան եւ հեռացրին Ղեւոնդ քահանային, որ տգէտի մէկն էր եւ պատահաբար ընկել էր այդ եկեղեցին, իսկ Ցակոբ քահանան, որը ծերութեան պատճառով հրաժարվել էր եկեղեցին կանոնաւոր յաճախելուց, ծխականների խնդիրը յարգելով յանձն առաւ առժամանակ, մինչեւ նոր քահանաներ ընտրելը, կառավարել եկեղեցին։ Ղալայի թաղն էլ ունի մի քահանայ, որ արդէն ծերացել եւ, ինչպէս ասում են, «մէկ ոտը գերեզմանումն է»։ Հարկաւոր են քահանաներ երկու թաղերի համար էլ. այդ պահանջը ամեն մի թաւրիզեցի զգում է։

Ամեն կողմից անթիւ բողոքներ եւ գանգատներ են լսվում մամուլի մէջ քահանաների սակրկութիւնների, անախորժութիւնների, անպատւաբեր գործերի եւ, վերջապէս, տուր ու դմբոցների դէմ։ Ամեն տեղ այդպէս է։

Այս ուղիղ երկու ամիս է, որ Լիլաւա Թաղի ծխականները քահանայ—քահանայացուներ են փնտռում, բայց ո՞ր կարգին եւ խելքը գլխին մարդը կը համաձայնվի անապահով եւ ընկած դրութեան մատնել իրան։ Փոխեցէք այժմեան րող պայմանները, բարելաւեցէք եւ բարձրացրէք քահանայի աննախանձելի ու ընկած դրութիւնք եւ նշանակեցէք տարեկան որոշ ռոճիկ, որով կարողանայ գոնէ բաւարար ապրել։

Ինչպէս յայտնի է, քահանաների ապահովութեան կամ ռոճիկ սահմանելու խնդիրը, որ երկար ժամանակ զբաղեցնում էր մամուլը եւ մեր հասարակութեան, այժմ աջող լուծում է ստացել եւ առաջին օրինակը տուեց Բաթումը։ Այժմ, ինչպէս երեւում է, հերթը հասել է Թաւրիզին. հանգամանքը եւ առիթը պատրաստ են արդէն, մնում է միայն օգտվել։

Թաւրիզը կարո՞ղ է պահել ռոճիկով քահանաներ։ Այո, կարող է, պատասխանում ենք։ Թաւրիզը ունի 750 տուն (խօսքս, ի հարկէ, հայերի մասին է), որոնցից 450 տունը գտնվում է Լիլաւա, 300 տունը՝ Ղալա Թաղում։

Լիլաւայի 450 տնից եթէ 90 տունը հաշւենք աղքատներ—չը վճարողներ, մնացած 360 տնից 60 տները տարեկան կարող են վճարել 3-ական Թուման (6 րուբլի), 100 տունը 2-ական Թուման (4 ր.), իսկ 200 տունն էլ 1-ական Թուման (2 ր.), որ կանէ մօտ 600 Թուման (1200 ր.), մի գումար, որով եթէ ոչ լաւ, գոնէ բաւարար կարող են երկու քահանայ ապրել Թաւրիզի նման տեղում։

Իսկ գալով Ղալա Թաղին, պէտք է ասել, որ այդ Թաղումն են կենտրոնացել բոլոր աղաները, յայտնի եւ հարուստ վաճառականները։ 50 տունը չքաւոր հաշւելով, իսկ մնացած 250 տնից 100 տունը եթէ տայ տարեկան 3-ական Թուման (այդ, ի հարկէ, շատ քիչ է. շատ տներ կան, որոնք, եթէ չասենք 25, գոնէ 10 Թուման առանց մի որ եւ է դժուարութեան կարող են տալ. բայց մենք քիչ ենք նշանակում, ցոյց տալու համար, որ դա ձեռնտու է եւ հնարաւոր), 150 տունը 2-ական Թուման, կը հաւաքվի մի գումար, որ կարող է ապահովել նոյնպէս երկու քահանայի դրութիւն։

Չը մոռանանք յիշել, որ իւրաքանչիւր ծուխ—տուն, տարեկան որոշ տուրքը տալով, ազատվում է պսակադրութեան, կնունքի, տուն օրհնէքի եւ այլ ծէսերի տուրքը վճարելուց։ Աչքի առաջ ունենալով այդ՝ եւ այն հանգամանքը, որ դրանով միանգամայն վերանում են տուրուդմբոցները, տգեղ սակարկութիւնը եւ գծծութիւնը ժողովրդի եւ քահանայի կողմից, ամեն մի Թաւրիզեցի ամենայն պատրաստակամութեամբ եւ ուրախութեամբ պէտք է վճարէ այդ շատ փոքր գումարը։

Եթէ այդ ձեւը ինչ-ինչ կողմերով անյարմար համարվի, կարելի է ընդունել այն ձեւը, որ ընդունվել եւ գործադրվում է աջող կերպով Բաթումի մէջ։

Եթէ Թաւրիզեցիները յարմար չեն գտնում այդ ձեւերից եւ ոչ մէկը, Թող մի յանձնաժողով ընտրեն այդ խնդիրը մանրամասն մշակելու եւ աւելի յարմար ձեւ ընտրելու։ Վաղ Թէ ուշ այդ խնդիրը աջողված կը տեսնենք Թաւրիզում, ուրիշ կերպ չէ կարող լինել, բայց այժմ, որովհետեւ առիթը պատրաստ է, հարկաւոր է օգտվել եւ հանգամանքից։

Վերջ ի վերջոյ, ինչպէս շատ շատերը, նոյնպէս եւ Թաւրիզեցին կը գան այն եզրակացութեան, որ քահանան էլ, որպէս մի պաշտօն ունեցող մարդ, պէտք է որոշ վարձատրութիւն, որոշ ռոճիկ ստանայ։ Չէ՞ որ նա էլ որոշ պարտականութիւններ, որոշ պաշտօններ է կատարում, չէ՞ որ նա էլ ինքնասիրութիւն ունի, ինչո՞ւ նա այդպէս ստոր ձեւերով ստանայ իր աշխատանքի վարձը։

Նորից ենք յիշեցնում, չը պէտք է անուշադրութեան մատնել. բոպէն յարմար է, պէտք է օգտվել։

Ե. Ֆրանգեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Francfurter Zeitung» լրագրի Կապշտադտի Թղթակիցը առաջ է բերում հատուածներ գեներալ Խրիստիան Դէվէտի ճառից, որ նա արտասանել է Կլէրնադորպում։ Այդ ճառը պարզապէս ցոյց է տալիս, որ բօէրական հերոսի տոկունութիւնը խորտակելու եւ նրան հնազանդութեան բերելու ջանքերը աջողութիւն չեն ունենայ։ «Պէտք է սիրել իր ընկերին—ասաց Դէվէտ—բայց պէտք է ատել անգլիացիներին։ Գոնէ ես իմ որդոցս կրթում եմ այս սկզբունքով։ Ասում են, Թէ չէ՞ որ գէթ մի քանի բարի անգլիացիներ պէտք է լինեն աշխարհիս վրա, բայց, ակներեւ է, որ նրանք վաղուց մեռել են, որովհետեւ ես երբէք չեմ հանդիպել այդպիսիներին։ Ես հաւատում եմ, որ աջողութիւնը վերջ ի վերջոյ մեր կողմը կը լինի։ Թող անգլիացիները աւերեն երկիրը, ինչպէս կարող են։ Նա նորից կը ծաղկի, որովհետեւ դրամատէրերը իրանք կը հոգան այդ մասին։ Դրամատէրերը կը գան մեզ մօտ այնպէս, ինչպէս խոզերը վազում են դէպի տրիւֆէլի հոտը։ Հարաւային Աֆրիկայում դրամատէրերի համար տրիւֆէլները ոսկու հանքերն են։ Մի անգամ անգլիացի գեներալները հետամուտ էին լինում ինձ 26,000 մարդով, իսկ ես ունէի ընդամենը 2,000 մարդ, բայց եւ այնպէս ես հրաշալի կերպով կարողացայ ազատվել նրանցից։ Եւ միշտ էլ այդպէս կը լինի, գոնէ կենդանի նրանք ինձ չեն բռնի։ Եւ նոյն իսկ իմ մահս ոչինչ օգուտ չի տայ անգլիացիներին, չի փոխի երկրի դրութիւնը, որովհետեւ ես արդէն նշանակել եմ ինձ յաջորդ։ Աֆրիկանդէրների համար—աւելացրեց Դէվէտ—չէզոք դիրք չը կայ։ Կապի գաղթականութեան բնակիչները կամ պէտք է լինեն մեր կողմը կամ անգլիացիների կողմը, միջին ճանապարհ չը կայ»։

—Անգլիական նոր Թագաւորի պալատական բիւջէտի առաջիկայ որոշումը պարլամէնտի կողմից կարող է տեղիք տալ հետաքրքրական վիճաբանութիւնների։ Ինչպէս յայտնի է, կառավարութիւնը ցանկութիւն ունի աւելացնել Էդուարդ VII-ի ռոճիկը եւ տալ նրան աւելի, քան ստանում էր Վիկտորիա Թագուհին։ Սակայն պարլամէնտի ոչ բոլոր անդամները համաձայն են այդ բանին։ Շատերը նրանցից համարում են, որ Թագաւորի ռոճիկը առանց այն էլ մեծ է։ 1889 Թւին Գլադստոն յայտնեց, Թէ Թագուհու պալատական բիւջէտը չափազանց ընդարձակ է եւ պէտք է վերաքննել այդ հարցը, երբ դրա ժամանակը հասնի (այսինքն Թագուհու մահվանից յետոյ)։ Նոյն բանը յայտնեց այն ժամանակ եւ Լաբուշէր, որ մանրամասնաբար բացատրեց, Թէ արքայական ռոճիկի մի նշանաւոր մասը տրվում է իբրեւ ռոճիկ այնպիսի պաշտօնեաների, որոնք ոչ մի գործ չեն կատարում եւ ներկայացնում են միայն պատմական անախրօնիզմ։ Բայց եւ այնպէս հաւանական է, որ այժմեան մեծամասնութիւնը կընդունէ կառավարութեան առաջարկը եւ կաւելացնէ Թագաւորի ռոճիկը։

—Ներքին բարենորոգումների ծրագիրը, որ առաջ էր բերված անգլիական Թագաւորի գահական ճառի մէջ, բաւարար չը Թւաց ոչ միայն դիմադրական կուսակցութեանը, այլ եւ շատերին մինիստրական կողմնակիցներից։ «Manchester Guardian» լրագրի ասելով մի քանի պահպանողական պատգամաւորներ որոշեցին կառավարութիւնից անկախ առաջարկել պարլամէնտին այնպիսի օրինագծեր, որոնց ընդունելը նրանք ցանկալի են համարում։ Այսպէս, մի ունիօնիստ պատգամաւոր պատրաստվում է առաջարկել օրինագիծ զառամեալ բանուորներին կենսաԹօշակ տալու մասին եւ արդէն ստացել է իր ընկերներից շատերի խոստումը աջակցելու այդ գործին։ Կառավարութեանը մեծ անհանգստութիւն է պատճառում այդ հանգամանքը, որովհետեւ ներկայ պայմաններում այդպիսի օրինագիծ մտցնելը նա անյարմար է համարում։ Բացի սրանից ունիօնիստ պատգամաւորների մէջ կան դժգոհներ այն բանից, որ կառավարութիւնը չէ մտցրել գահական ճառի մէջ ոչ մի յիշատակութիւն չքաւորների համար էժանագին բնակարաններ շինելու հարցի վերաբերմամբ։ «Առհասարակ,—ասում է «Manchester Guardian»,—գահական ճառով որոշված ներքին բարենորոգումների ծրագիրը բաւարարութիւն չը տուեց ոչ մի կուսակցութեան։ Կառավարութեան համար նորանոր դժուարութիւններ ստեղծելու երկիւղը, անշուշտ, կը զսպէ պահպանողականներից շատերին, քանի որ պատերազմը շարունակվում է Հարաւային Աֆրիկայում, բայց ոչ մի կասկած չէ մնում, որ պահպանողականների շարքերում տիրում է Թագնված դժգոհութիւն մինիստրութեան դէմ եւ միայն յարմար առիթի է սպասում արտայայտվելու։

—Բերլինից հեռագրում են «Рус. Вѣд.» լրագրին. «Торгово-Промышленная Газета» լրագրի յօդուածը, որով ռուսաց կառավարութիւնը նախազգուշացնում է Գերմանիային հացահատիկների մաքսը աւելացնելու դէմ, շատ մեծ տպաւորութիւն գործեց Բերլինում։ Հովանաւորող տարիֆների պաշտպան լրագիրները աշխատում են քօղարկել իրանց շփոթութիւնը յամառութեան եւ ծաղրի քօղով. Neueste Nachrichten» յիշում է Բիսմարկի յայտնի խօսքերը. «գերմանացիները բացի Աստուծուց ոչ ոքից չեն վախենում»։ «Tageblatt» երկիւղ է յայտնում, որ հացահատիկների մաքսի աւելացնելը նշանակում է մաքսային պատերազմ յայտնել Ռուսաստանին, որից—պէտք է խոստովանել—աւելի կը վնասվի Գերմանիան, քան Ռուսաստանը»։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր ձեւի ծանուցումն. Ինչ տարօրինակ բան լսենք կամ տեսնենք՝ ամենից առաջ և ամենից յաճախ Ամերիկայից պիտի լինի անշուշտ։

Նորերս բացված մի հիւրանոց հրատարակեց հետեւեալ ծանուցումը. 1) Հիւրանոցի տէրը պարտք է համարում յայտնել պ. պ. ճանապարհորդներին, որ նա ո՛չ մի դէպքում և ո՛չ մի ժամանակ պատասխանատուութիւն չէ վերցնում իր վրա ո՛չ իր հիւրերի անձնական ապահովութեան վերաբերմամբ և ո՛չ նրանց փողերի կամ Թանկագին քարերի պահպանութեան մասին։ 2) Խնդրում են պարոն ճանապարհորդներին զանց չառնել մի քանի կարեւոր նախազգուշութիւններ այն դէպքի համար, եթէ նրանք ստիպված կը լինեն ում և է հետ առրճանակի հարուածներ փոխանակել՝ ճաշարանում։ 3) Հիւրանոցի վարչութիւնը ո՛չ մի զանգատ չէ ընդունում սպասաւորների դէմ։ Բոլոր ծառաները միշտ լաւ զինված են, և պարոն ճանապարհորդները իրանք կարող են բացատրութիւններ և բաւարարութիւն պահանջել նրանցից՝ անձամբ։

Ցաւում ենք, որ դժուար է օգտվել այս «օրինակելի» հիւրանոցի ծառայութիւնից։ Հասցէն բաց է Թողնված յայտարարութեան մէջ։

*
* *

Ամերիկական յայտնի հարուստ Վանդէրբիլդ, «New-York Herald» լրագրի խօսքով, Թողեց իր որդիների համար 75 միլիօն դօլլար կամ 150 միլիօն րուբլի ժառանգութիւն։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Вѣстникъ Финансовъ» պարզաբանում է, որ Ռուսաստանից արտահանվող շաքարը չունի ոչ բացայայտ, ոչ էլ գաղտնի պրէմիաներ։ Այն յայտարարութիւնը, որ իբր Թէ շաքարը վայելում է պրէմիա ի հաշիւ ռուս սպառողի, հերքվում է շաքարի կանոնաւորման բնաւորութեամբ Ռուսաստանում, որով ծախու գները ներքին շուկայում կանոնաւոր իջնում են տարէց տարի, ապահովելով ռուս սպառողի շահերը, եւ ոչ Թէ խրախուսելով շաքարի արտահանութիւնը ի վնաս սպառողի։ Եթէ կարելի է ընդհանրապէս խօսել արտահանական գաղտնի պրէմիաների մասին ի վնաս տեղական սպառողների, այդ բանը կարող է վերաբերվել ոչ Թէ շաքարի ռուսական կանոնաւորման, այլ տրեստներին եւ սինդիկատներին, որոնք գնալով աւելի եւ աւելի իրանց ձեռքն են գցում զանազան արդիւնագործութիւնները։ Նայելով արտահանութեան վրա որպէս լոկ մի միջոցի՝ գները բարձր պահելու ներքին շուկայում, ցանկալով ապացուցանել, որ ռուսական կանոնաւորման տակ Թագնված է պրէմիան, այդ բոլորը կարող է ստիպել Ռուսաստանին եւս համաչափական մաքսահարկեր դնելու Թուջի, պողպատի, պղնձի, քարածուխի եւ ուրիշ արդիւնքների վրա, որոնց վերաբերմամբ աւելի հեշտ կարելի է գործադրել գաղտնի մաքսահարկերի սկզբունքը։ Ռուսաստանը իրաւունք ունի այդ ձեւով վարվել ոչ միայն Միացեալ-Նահանգների հետ, այլ եւ արեւմտեան-եւրոպական պետութիւնների հետ, ուր եւ առաջին անգամ միտք ծագեց ռուսական գաղտնի պրէմիաների գոյութեան մասին, մի միտք, որ առաջացրեց ամէրիկական անարդար միջոցը։ Եթէ գնալ այդ սայթաքիչ ճանապարհով, Ռուսաստանը, դեռ մինչեւ առեւտրական դաշնագրների ժամանակամիջոցի լրանալը, անխուսափելի կերպով ստիպված կը լինի նոյնանման միջոցներ գործադրել ոչ միայն Ամէրիկայի, այլ եւ Արեւմտեան Եւրոպայի այդպիսի արդիւնքների վերաբերմամբ, որոնց արտադրութիւնը կազմակերպված է սինդիկատներով եւ որոնց վաճառումը արտասահմանում աւելի էժան է, քան Թէ երկրի ներսը։

Փետրվարի 9-ին Կայսերական Ալէքսանդրեան լիցէի դահլիճում կայացաւ ներկայացում, որի մէջ դերակատարներն էին լիցէյի աշակերտները։ Ներկայացումը արժանացրին իրանց ներկայութեամբ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա եւ Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալէքսանդրօվնա։

Փետրվարի 10-ին տեղի ունեցաւ վախճանված գեներալ-ադիւտանտ փոխ-ծովապետ Կոպիտովի հոգեհանգիստը, որ կատարեց Ձմերային պալատի մեծ տաճարի սակէլարին եւ որին ներկայ էին Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրովիչ եւ Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլովիչ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Բացվեց գիւղատնտեսութեանը ագրոնոմիական օգնութիւն հասցնող գործիչների առաջին համառուսական ժողովը։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արեւմտեան երկաԹուղիների գնացքները Օդեսայից գալիս են ուշանալով։ Փետրվարի 9-ին երեկոյեան սկսվեց սաստիկ ձիւնախառն բուք Օդեսա-Ջմերինկէ մասում. ճանապարհը եռանդով մաքրվում է։ Բէսարաբիական ճիւղի վրա նոյնպէս բուք է։

ՕԴԷՍԱ։ Երէկ երեկոյեան բարձրացաւ մի չը տեսնված ձնային բորան, պէտք է սպասել, որ երկաԹուղիական նոր խափանումներ կը լինեն Օդեսայի մօտ։ Ծովի վրա ալեկոծութիւն է։

ՊԷԿԻՆ։ Լի-Խունգ-Ջանգ յայտնեց, որ պրինց Ջունի եւ Իւխսիէնի պատիժը կատարվեց դեսպանների պահանջի համաձայն։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Սան-Ֆրանցիսկօից ստացված վերջին տեղեկութիւնների համեմատ, «Սիտի Րիօ-Ժանէյրօ» շոգենաւի վրա խեղդվեցին 122 մարդիկ, որոնց Թւում 19 օֆիցէրներ. մնացածները մեծ մասամբ ասիացիներ են։ Փրկված են 79 մարդիկ, որոնցից 12 հոգի առաջին կարգի ճանապարհորդներ, մի քանի օֆիցէրներ։ Հօնկօնգի ամերիկական հիւպատոսը խեղդվեց իր կնոջ եւ երեխաների հետ։ Շոգենաւի կապիտան Ուօրդ կանգնած էր նաւի տախտակամածի վրա այնքան ժամանակ, մինչեւ որ ջուրը ամեն կողմից շրջապատեց նրան. ապա նա կանգնեց կապիտանական փոքր կամուրջի վրա եւ անդադար հրամաններ էր արձակում, մինչեւ որ ջրի տակ չը գնաց նաւի հետ։ Շոգենաւի վրա կէս միլիօն դօլլարից աւելի արժողութեամբ բեռ կար, որի մի մասը բաղկացած էր կտրած դրամից։

ՏՈՒԼՕՆ։ Փետրվարի 9-ին, առաւօտեան, ծովն իջեցրին ռուսաց «Ցէսարեվիչ» նոր զրահակիր նաւը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բօլգարական կառավարութիւնը տեղեկացրեց Բ. Դռան, որ բօլգար-Թիւրքական սահմանի վրա իշխանութիւններին խիստ հրաման արձակեց ամեն միջոցներով արգելել աւազակախմբերի անցնելուն Թիւրքաց հողի վրա։ Կառավարութիւնը, որ վճռել է խիստ կերպով վարվել իր անպարտաճանաչ պաշտօնեաների հետ, խնդրում է Բ. Դռնից իր կողմից ձեռք առնել նոյնպիսի խիստ միջոցներ։ Բանաֆդիէէի մօտ, Սօլունի վիլայէտի Պրօզէլիի շրջակայքում արիւնահեղ ընդհարում տեղի ունեցաւ բօլգարական զինաւորված աւազակախմբի եւ Թիւրքաց զօրքերի ու ժանդարմների զօրաբաժնի միջեւ։ Թիւրքաց զօրքերի վրա, ակնյայտնի էր, որ յարձակումը յանկարծակի էր։ Կռիւը համարեա տեւեց ամբողջ օր, այնպէս որ 5 ժանդարմներ եւ երկու զինւոր սպանվեցին, եւ 7 հոգի վիրաւորվեցին. բօլգարների կողմից սպանվեցին 9 մարդ։ Սօլունից օգնութեան է ուղարկվել Թիւրքաց զօրքերի եւ ժանդարմների մի զօրաբաժին։ Աւազակախմբի մի մասը բռնված է, մնացածները փախան։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Հրատարակված է կայսերական հրովարտակ, որով հրամանագրվում է մանդարիններին Պէկինում շուտով վերականգնել պալատները քաղաքի արգելված մասում եւ պատրաստել նրանց արքունիքի համար, որը, լուրերին նայելով, դիտաւորութիւն ունի ճանապարհ ընկնել Սիանֆուից մարտի երկրորդ կէսում։ Հաղորդում են, որ օտար պետութիւնների ներկայացուցիչները Պէկինում խաղաղութեան բանակցութիւնների ժամանակ կատարելապէս անտես էին անում այրի կայսրուհուն, ընդունելով բացառապէս Կուան-Սու կայսրի իշխանութիւնը։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ։ Հարաւ-աֆրիկական դեսպանութեան քարտուղար Վան-Բէչօտէն յայտնեց, որ կատարելապէս սուտ է հեռագիրը Ուտրէխտից, որ հաղորդեց, որ իբր Թէ նախագահ Կրիւգէր եւ անգլիական Թագաւորը տեսակցելու են Հօլլանդիայում։

ՊԱՐԻԶ։ Լրագիրներում տպված է հեռագիր Լագուատից, որ հաղորդում է, Թէ հազար բէրբէրներ յարձակում գործեցին Տիմունեան բերդապահ զօրքի վրա, բայց յետ մղվեցին, այնպէս որ կորցրին հարիւր մարդ սպանված եւ հարիւր վիրաւորվածներ. ֆրանսիացիներից սպանվեցին 9 հոգի, որոնց Թւում երկու օֆիցէր եւ 21 վիրաւորվածներ։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Reichs-Anzeiger» լրագրում տպված է, որ Կարմիր Արծուի 2-դ աստիճանի շքանշան է շնորհված աստղով արեւելեան-սիբիրեան բրիգադայի հրամանատար գեներալ-մայօր Ստեսէլին։

ԴՈՒՐԲԱՆ։ Հէյդէլբէրգի մօտ, փետրվարի 7-ին, մօտ երեք հարիւր բօէրներ յարձակում գործեցին պօստային գնացքի վրա, որ գնում էր Եօհաննէսբուրգ։ Գնացքը կանգ առաւ այն պայԹիւնի պատճառով, որ քանդեց բէլսները։ Բօէրները սկսեցին կրակ Թափել գնացքի վրա, այնպէս որ հինգ ճանապարհորդներ եւ մէկ զինւոր վիրաւորվեցին։ Վրա հասած զօրքերը փախցրին բօէրներին։

ԿՐԱԴՕԿ։ Բօէրական զօրաբաժինը մէկ ամսից աւելի հանգիստ մնում էր Շպիցկօպում եւ այժմ բանակ դրեց չորս ժամվայ ճանապարհի վրա դէպի արեւմուտք Կարրիֆօնտէնից։ Փեարվարի 8-ին բօէրները բռնեցին եւ այրեցին Կարրիֆօնտէն գնացող պօստը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Պատգամաւորների ժողովում հանրապետական Մանն օրինագիծ առաջարկեց սակագնային ակտի այն յօդուածի վերացման մասին, որը լիազօրութիւն է տալիս նահանգների նախագահին լրացուցիչ մաքսահարկ դնել, վճարվող պրէմիային հաւասար, այն ներմուծվող ապրանքների վրա, որոնց համար վճարվում է արտահանական պրէմիա։

Մակ-Կինլէյ արտակարգ նստաշրջանի հրաւիրեց սենատը պրեզիդենտի կոնգրէսի աշխատանքների խնդրի յետոյ, այն է փետրվարի 19-ին, այն հարցերը լուծելու համար, որոնք ենթակայ են գործադիր մարմնին:

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ: Հարկերի նախագծի վերաքննման կապակցութեամբ և պատգամաւորների ժողովի մէջ համաձայնութիւն կայացնելու դժուարութիւնները դեռ շարունակվում են, բայց համաձայնութեան հնարաւորութիւն բացառվում է: Ցամենայն դէպս, եթէ կռմիսիոն պարտքով կատարելու համաձայնութիւն չը կայանայ, կառավարութիւնը կը հաղորդէ պատգամաւորների ժողովի ընդհանուր նիստում իր կարծիքն որոշումը հրաժարական տալ, եթէ այդպէս կը շարունակվի:

ԼՈՆԴՈՆ: Թագաւորը երեկոյեան 10 ժամին Չարինգ-Կրոսս կայարանից ճանապարհ ընկաւ Պորտ-Վիկտորիա:

12 փետրվարի

ՕԴԵՍՍԱ: Օդեսսայից փետրվարի 9-ին դուրս եկած Պետերբուրգեան գնացքը, Բիրզուլան անցնելուց յետոյ, մնացել է կանգնած ձիւնի մէջ: Օդեսսայից մինչև Զամիրճի ձիւնի ամբողջ ծով է: Նորմալ շարժումը, ինչպէս կարծում են, կը վերականգնվի ոչ վաղ, քան փետրվարի 15-ը: Ձիւների մէջ բռնված մնացել են շատ ճանապարհորդներ, որոնք խնդրում են ուտելիք ուղարկել իրանց: Առաջին գնացքով ուղարկվեց հաց հազար հոգու համար:

ՕԴԵՍՍԱ: «Русское Общество» ընկերութեան ապրանքա-մարդատար «Մինէյոս» շոգենաւը, որ չրժում էր Կրիմի ու Կովկասի միջև, քարերի դէմ առաւ ու կանգնեց «Средний Фонтанъ»-ի մօտ: Ինչպէս կարծում են, շոգենաւը չէ ծակվել և յոյս կայ փրկելու: Ճանապարհորդներին հեռացրին: Սկսեցին բեռը դատարկել շոգենաւը բարձրացնելու համար:

ՊԵՐԼԻՆ: Բորերը Գաբոս դիմեց գնաչաններին խիստ բողոքով այն բանի դէմ, որ մի քանի օտարազգի գնդապետութիւններ ուղարկ են երդւմնեւ կայսերական մարզպաններ չըփերը. օրինակ, իտալական գնդանութիւնը մտադիր է սեփականացնել Գաբոսին պատկանող մի հողամասին:

ՏԱՆՋԻՆ: Պաստինիւերթը դէպի արեւմուտք հեռաւոր կայսերական զորքերի դէմ քանի հազար հոգի յարձակման գործեցին 50 հոգուց բաղկացած գերմանական զօրախմբի վրա: Գերմանացիները շատ հեռու ընկան, բայց վերջ է փրկվեց քեռեւց լինելով: Գերմանականների կողմից սպանված է մեկը ու վիրաւորված է երեքը. իսկ չինացիներից սպանվեցին և վիրաւորվեցին երկու հարիւր հոգի:

ՀՌՈՄ: Ցուլական պալատում Պէտրեիի աշխատակութեանը, մինչ պալատային զորքերը յուշում կողմերը փոփոխութիւնը վերաբերմամբ, ոչ մի համաձայնութիւն չը գտաւ հօգեւոր պետութիւնների կողմից:

ԲԵՐԼԻՆ: Գեներալ Վէրդեր ուղևորվեց Պետերբուրգ:

ԼՈՆԴՈՆ: Երկուսը Թագաւորը «Վիկտորիա Ալբերտ» զբօսանաւով ճանապարհ ընկաւ դէպի Ֆլիսինգեն:

Կ. ՊՈԼԻՍ: Ոստիկանութիւնը փակեց արտասահմանեան մակեդոնացի բոլգար կոմիտէն և Սոտիլանոյին պատկանող տպարանները: Ոստիկանութիւնը կատարեց նորոց տնտեսութիւնը: Սոտիլանոյին իր տպարանը հետ ձերբակալված է: Ոստիկանութիւնը ունի հետեւեալ է պաշտօն մակեդոնացի բոլգարներին: Ցանա կերպով պաշտում է սոնի լուրը, թէ պաշտօնական չարժում է ավելի նեկնում:

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ: Պատգամաւորների ժողովի կողմից իր կարծիքը յայտնեց մինիստր-նախագահին, որ կարող է հարկերի նախագծի դէմ: Մենաւորում որոշված է անպայման քննութեան ենթարկել սարտի Դուանայում և Պրեսսում ձևնորոշութեան վերաբերեալ համաձայնութիւն:

ԼՈՆԴՈՆ: Հաղորդում են, որ երէկ հրամաններն են ուղարկված մինիստրութեան խորհրդին, որը պէտք է քննութեան առարկայ դարձնէ նշանակալ պատերազմական գործերը, որոնք արժէ տալու Կիտչեների հնարքիր, որը հաղորդում է, թէ Բոտան ընդունեց ուղարկված յայտնեւոյ, թէ իրան խոստումների և չըկզաւորած և այդ պատճառով անընդունակ գործելու: Նա տեսակցութիւն է խնդրում ընդհանուր անմնացորդ լինելու մասին համաձայնութիւն կայացնելու համար: Կիտչեներ տեսակցութիւն նշանակեց փետրվարի 14-ին:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Միացեալ-Նահանգների դեսպանը Պեկինում, Կոնգեր, իր ցանկութեամբ անպայման հեռանում է իր պաշտօնից: Կոնգերի փոխարէն Ռոկկհիլին լիազօրութիւն է տրված շարունակել բանակցութիւնները դեսպանի բացակայութեամբ:

ԿՐԱԴՕԿ: 400 բօէրներ յարձակվում գործեցին Ցիմբրիվէր կայարանի բերդապահ զօրքի վրա, բայց օգնութեան ժամեցող գրահապատ գնացքը փախցրեց բօէրներին: Վիրաւորված են երեք անգլիացիներ, որոնց թւում մէկ օֆիցեր:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՑՏՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ Ա. Գրիգորեանին և Մ. Տէր-Օհանեանին: Ստացել ենք: Ուղարկելու մասին կը յայտնենք:

ԹԱՒՐԻԶ Հ. Բ. ԸՆկ.—Ստացել ենք իր ժամանակին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը Պետերբուրգի հաշւով)

տարբերութիւնը 58 րոպէ:

	№ 5 գնացքը:	№ 3 գնացքը.
Բագուից դուրս է գալիս	ցեր. 3 ժ. 5 ր.	գիշ. 11 ժ. 15 ր.
Թիֆլիս է հասնում	առ. 8 » 23 »	եր. 5 » 35 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 9 » 3 »	եր. 6 » 30 »
Բաթում է հասնում	եր. 9 » 11 »	առ. 7 » 10 »
	№ 6 գնացքը:	**№ 4 գնացքը.**
Բաթումից դուրս է գալիս	առ. 8 ժ. 56 ր.	եր. 10 ժ. 47 ր.
Թիֆլիս է հասնում	եր. 8 » 42 »	առ. 11 » 18 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 9 » 22 »	» 12 » 36 »
Բագու է հասնում	ցեր. 1 » 25 »	» 7 » — »

արագ գնացք

Շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը.

Թիֆլիսից դուրս է գալիս	առաւ.	7 ժ. 56 ր.
Բագու է հասնում	երեկ.	9 » — »
Բագուից դուրս է գալիս	առաւ.	6 » 50 »
Թիֆլիս է հասնում	երեկ.	8 » 12 »

Թիֆլիսից դէպի Կարս դուրս է գալիս.	երեկ.	10 ժ. —
Ալէքսանդրոպօլ հասնում է	առ.	8 » 27 ր.
Կարս հասնում է	ցեր.	12 » 23 »
Կարսից դուրս է գալիս	ցեր.	4 » 12 »
Ալէքսանդրոպօլ հասնում է	երեկ.	7 » 40 »
Թիֆլիս հասնում է	առ.	6 » 15 »

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նախասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզատու. հիւանդ.

Ն. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Դզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բարանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Գ. Սարապեսեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոսսոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ծպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժութիւն), և վեներ. հ.

Գ. Ա. Թումանով—7—8 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նախասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Օ. Տ. Առվանիեանց—տանը. ծաղկահատ և բժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժիշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ: Մեծ սրվակը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց

ՑՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արևի պատճառած սեւութիւնը, մաները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն և սպիտակութիւն: Այդ դեղերը չափսոր են. մեծ սրվակը, սրվակի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական և դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երևանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքում, Միքայելեան փողոց և Բագւում. նաև Միքայելեան կամուրջի վրա, Զաւալովի և Արխանգովի դեղատներում: Օտարաքաղաքայիններին պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 58—100

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՑՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ

հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի յայտնել, որ այս փետրվարի 14-ին քաղաքիս ս. Նշան եկեղեցում կատարվելու է դպրոցի երջանկայիշատակ հիմնադիր Ներսէս V ամենայն հայոց Կաթողիկոսի հոգեհանգիստը:

Դպրոցի սովորական տարեկան հանդէսը լինելու է մայիսին: 1—1

Բժիշկների գիշերային հերթապահութիւն

ԵՂԲ. Մ. ԵՒ Կ. ԵՆԻԿՈԼՈՓՈՎՆԵՐԻ

Դեղատունը

Երեկոյեան ժամը 9-ից մինչև առաւօտեան ժամը 7-ը:

Գօլովինսկի պրօսպեկտ, Կադետների Կորպուսի մօտ: Տէլէֆօն № 637: 4—10

ՄՕԶԴՕԿԻ Ս. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

մի տիրացու-սպասաւոր, աչօղ ձայնով և հըմուտ շարական երգելու: Կը ստանայ ամսական 20 ր. ռոճիկ, մի այդքան էլ օրհնակատարութիւնից արդիւնք: Դիմել՝ Моздокъ. Ктитору Серафиму Артемьевичу Ганджумянъ. 3—4

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ,

որ սովորել է քաղաքային դպրոցում և վարել է ուսուցչական պաշտօն զանազան քաղաքներում և գիւղերում, այժմ ցանկանում է մտնել ծառայութեան՝ գործարաններում, առեւտրական տներում, կամ վարել տնային ուսուցչի պաշտօն: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրատունը: 4—10

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Ներքին փոխառութեան վիճակախաղի տոմսերը ապահովացնելու համար վերցնում է ցնոր տնօրէնութիւն՝

1 ր. 75 կ. ամեն մէկ տոմսը II կարգի 1901 թ. Մարտի մէկի տիրաժից

1 ր. 10 կ. » » » III » 1901 թ. Մայիսի մէկի տիրաժից

Բացի 15 կօպ. մարկան ամեն մէկ անդորրագրից:

Գրասենեակը հեռագրով և վերադիր վճարով ապահովացում չէ ընդունում: 1—3

„Շ Ղ Թ Ա Յ"

ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի գիտութիւն պ.պ. փայատէրերի, որ այս փետրվարի 21-ից մինչև 28-ը նշանակված է երկրորդ 10% մուտքը այսինքն 10-ական րուբլի իւրաքանչիւր փայի համար:

Յիշեցնում է նաև ընկերութեան պայմանադրութեան § 7 յօդուածը:

(11, 18 և 21-ին) 2—3

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

ԼԷՕ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ, ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՑԵԱԼՈՒՄ

Հատոր առաջին:—XVI—XVII դար

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ

Ծախվում է Թիֆլիսում, «Մշակի» խմբագրատանը.

Օտարաքաղաքայինները դիմում են. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». 10—10

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից չորեքշաբթի, յունվարի 31 (փետրվարի 13)—շոգենաւ՝ ԱՆԱՏՕԼԻ, կապիտան ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են աժանագոյն պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի և Անւերսէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջաւարուխովի և Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒՈՒՄ—եղբ. Վ. և Ի. Մութաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ—Վլադիկավկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (Ե. Վ. Հ.) 11—20

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԽՕՍՔ

ընթերցանութեան ձեռնարկ կրտսեր դասարանների համար, համառօտ բառգրքով:

Կազմեցին Կ. Կուսիկեանց և Լ. Սարգսեանց, ուսուցիչներ Լազարեան ճեմարանի:

ԳԻՆԸ 70 ԿՕՊԷԿ

Վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում: 10—10

☛ ՈՐԲՈՒՆԻ ☚

Լոյս է տեսել ՈՐԲՈՒՆԻ կամ ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱԶՄԱՎԷՊԸ:

Գինն է ֆր. 2,50=րուբլի 1: սէնթ 50:

Դիմել. «Pazmaveb» (St, Lazare)—Venise, կամ Тифлисъ, Галусту Галустьянцу. 10—10

Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում

ծախվում են հետեւեալ նոր գրքերը՝

Լ է օ, Հայկական տպագրութիւն, ա. հատոր, Թիֆլիս, 1901 թ., գ. 1 ր. 50 կ.

Մ խ ի թ ա ր ե ա ն ց Ա., Տաղեր ու խաղեր, չորս բաժանմունքով, Ալէքս. 1900 թ., 60 կ.:

Մ օ լ ի է ռ, Թռչող բժիշկն, թատերական, Բագու, 1900 թ., գ. 25 կ.:

Տ ա ղ ա ւ ա ր ե ա ն Ն. դօկտ., Բառացուցակ ախտանուանց ֆրանսերէնէ ի հայ, բ. տպ. Կ. Պօլիս, 1901 թ., 30 կ.:

Տ է ր-Գ ա բ ր ի է լ ե ա ն ց Գ. քահ., Խորհրդածութիւններ Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքների և մահվան մասին, Թիֆլ. 1900 թ. 1 ր.:

Տ է ր-Գ ր ի գ ո ր ե ա ն Է., Դամօկլեան սուր, դրամա 8 արար. բ. տպ. Երեւան 1900 թ. 75 կ.:

Լ է օ, Մէլիքի Աղջիկը (սակաւաթիւ) 1 ր. 30 կ.:

Ր ա ֆ ֆ ի Ջահրումար (սակաւաթիւ) գ. 2 ր.:

» Տաճկահայք, գ. 40 կ.:

Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (Ե.) 4—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 12 Февраля 1901 г. Типографія Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 27